

ریتالین

تقویت‌کننده هوش یا ویران‌گر مغز؟

گردآوری: نرگس رشید

کاربرد دیگر ریتالین که کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد، در افراد مسنی است که به علت کهولت سن، قسمت عمده‌ای از شبانه‌روز را در خواب به سر می‌برند، آنان با مصرف این دارو در ابتدای روز هوشیاری خود را حفظ می‌کنند. غیر از این دو کاربرد اصلی، پزشکان متخصص اعصاب و روان، ریتالین را به صورت محدود برای بیمارانی که دچار خواب‌آلودگی شدید باشند، تجویز می‌کنند.

تا زمانی که متیل فنیدات به عنوان دارو مورد استفاده قرار می‌گرفت، مشکل خاصی وجود نداشت، ولی برخی افراد کاربردهای دیگری هم برای آن پیدا کردند. در آمریکا دانشجویان از ویتامینی به نام «R» صحبت می‌کردند که با خوردن آن حافظه قوی‌تر و خواب کمتر می‌شود و به این صورت، قرص

متیل فنیدات Methyl phenidate در سال ۱۹۵۴ به بازار دارویی دنیا معرفی شد. این دارو در ابتدا «نوارتیس» نام داشت، ولی از ۱۹۶۰ با رواج آن به «ریتالین» تغییر نام داد.

کاربرد اصلی این دارو مربوط به درمان کودکان بیش فعال است. این کودکان دچار مشکل عدم تمرکز هستند و نمی‌توانند بیش از چند ثانیه به موضوع مشخصی فکر کنند، تجویز ریتالین توسط پزشک متخصص باعث می‌شود تا ۷۵ درصد این کودکان قدرت فکر کردن مداوم به موضوع واحدی را در حد کودکان عادی داشته باشند. قسمت قابل توجهی از این افراد در سنین نوجوانی و حتی بزرگسالی نیز نباید قرص‌ها را ترک کنند چون با کنار گذاشتن دارو تمرکز فکری خود را نیز از دست می‌دهند.

ریتالین برای تقویت نمرات کاربرد پیدا کرد و با گذشت زمان در دیگر کشورها رواج یافت.

قرص ریتالین خواصی شبیه آمفتامین دارد و به روش‌های مختلفی مانند خوردن قرص، استنشاق پودر آن یا تزریق مایع آن استفاده می‌شود، درحالی‌که گفته می‌شود تزریق ریتالین مایع، عوارض شدیدی مثل تزریق کوکائین دارد و متأسفانه دانشجویان به دلیل اثربخشی آن در درمان خواب‌آلودگی هنگام درس خواندن یا مهمانی‌های شبانه، به‌جای مصرف قهوه و چای از این قرص‌ها مصرف می‌کنند تا به شکل غیرمعمولی تمرکز خود را در مدت طولانی حفظ کنند.

متیل فنیدات پیش از انقلاب وارد بازار دارویی ایران شد و در داروخانه‌ها، قرص ضدخواب نام گرفت. از آن زمان تا چند سال قبل، قرص ریتالین کاربردی منحصر به کنترل کودکان بیش‌فعال داشت، ولی از چند سال گذشته مصرف این قرص در میان قشر مشغول به تحصیل افزایش یافته است و در ایام امتحانات داروخانه‌ها با مراجعه بالای دانشجویان مواجه می‌شوند.

افراد با مصرف ریتالین می‌توانند تا ساعت‌ها بیدار بمانند، ولی با مصرف مداوم، بدن به آن مقاومت پیدا می‌کند و نیازمند داروی بیشتری می‌شود. مصرف ریتالین در کسانی که به آن وابسته شده‌اند، گاهی به ۲۰ عدد در روز هم

می‌رسد. این افراد دیگر بدون قرص قادر به درس خواندن نخواهند بود.

قرص ریتالین برای مصرف گوارشی طراحی شده است و به همین جهت حدود یک ساعت پس از خوردن، آثار خود را نشان می‌دهد. روش استنشاقی آن باعث می‌شود که در مدت زمان کمتری آثار تحریک‌کننده قرص نمایان شود و فرد می‌تواند بیدار بماند، اگرچه عوارض بعدی آن هم در سال‌های بعد بروز می‌کند و به همان شدت نیز افزایش می‌یابد.

انجمن غذا و دارو آمریکا FDA در آوریل ۲۰۰۶ نسبت به مصرف متیل فنیدات هشدار داد. ریتالین در اروپا و کشورهایی چون انگلیس و آلمان مصرف‌کننده بیشتری دارد و در کشورهای جنوب همچون مکزیک، آرژانتین و پاکستان تولید و عرضه می‌شود.

از آنجا که ریتالین دارویی است که فقط توسط پزشک تجویز می‌شود، مصرف‌کنندگان تصور می‌کنند این دارو بی‌خطر است و مواد مخدر محسوب نمی‌شود، درحالی‌که عوارض مصرف خودسرانه این قرص‌ها می‌تواند در حد مواد دیگر نظیر کوکائین و آمفتامین باشد.

پزشکان و روان‌پزشکان با صراحت اعلام می‌کنند؛ کنار گذاشتن داروهای محرک نظیر آمفتامین، ریتالین و اکستازی، بسیار سخت‌تر و پیچیده‌تر از کراک، هروئین

و سایر موادمخدر است. مصرف مقادیر بالای ریتالین باعث مقاومت بدن به دوزهای پایین و در نتیجه ایجاد نیاز فرد به استفاده از دوزهای بالاتر و حتی مصرف داروهای سنگین تر و خطرناک تر می شود.

پزشکان معتقدند، این قرص ها همان طور که می توانند فعالیت مغز را افزایش دهند، می توانند تغییراتی هم در شخصیت فرد به وجود آورند و حتی مشکلات برگشتناپذیری را در مغز ایجاد و روند پیر شدن مغز را تسریع کنند. دانشمندان پیشنهاد می کنند که افراد به جای استفاده از ریتالین، به ورزش رو آورند که تأثیرهای مطلوب و بدون عوارض دارد، یا به مقدار کافی ماهی یا روغن ماهی که سرشار از چربی امگا ۳ است و برای تقویت حافظه مفید است، مصرف کنند.

شایع ترین عوارض مصرف خودسرانه ریتالین

- عصبی شدن و بی خوابی
- حالت تهوع و استفراغ
- احساس سرگیجه و سردرد
- تغییرات ضربان قلب و فشار خون (اغلب به صورت افزایش است ولی در مواردی نیز به شکل کاهش دیده می شود)

- بیماری پوستی منتشر
- دردهای شکمی، کاهش وزن و مشکلات معده

- مصرف دائمی و اعتیاد (وابستگی)
- بروز حالت های روان پریشی (جنون) و

علایم وابستگی به ریتالین

- در مواردی اقدام به خودکشی
- عوارض مصرف مقادیر زیاد ریتالین
- سرخوشی، گیجی، هذیان و کوما
- از دست دادن اشتها و سوء تغذیه
- لرزش و پرش عضلات
- مشکلات کبدی
- خشکی دهان
- تب، تشنج و سردرد
- نامنظم شدن ضربان قلب و تنفس که در مواردی می تواند به شکل خطرناکی ادامه پیدا کند
- تکرار حرکات و اعمال بی هدف
- ایجاد توهم هایی شبیه بیمار روانی اسکیزوفرنی
- بروز حالت های پارانوئید (سوءظن)، توهم و هذیان
- احساس حرکت و جنبش حشرات در زیر پوست

علائم ترک ریتالین

- علائم ترک مصرف این دارو به صورت دردهای عضلانی، خواب آلودگی، افسردگی و عوارض ذکر شده بالا بروز می کند. همچنین در صورت مسمومیت، درمان آن به صورت حمایتی و علامتی است، یعنی با توجه به هر یک از علائم و نشانه های بیماری درمان خاصی برای آن انجام می شود که بای در هر صورت تحت نظر پزشک مجرب باشد.